

80. Det låga värdet på obligationerna måste blifva ett hinder för att alltför hastigt utsläppa ett större belopp, likasom man ur synpunkten af landets pekuniära ställning bör vara betänkt på att låta köpet försiggå så långsamt som möjligt. Vigten af ständernas beslut i frågan anser jag hufvudsakligast ligga deri att låta donationsallmogen veta, att den har en framtid för sig, har en förhoppning att, om också med tålmod och väntan, komma till ett bättre tillstånd; ty med realisationen af förhoppningen måste man verkligen hafva tålmod.

10

69 YTTRANDEN VID LANTDAGEN 2.IV 1867

Protokoll fördt hos högl. ridderskapet och adeln

Herr Snellman: Det är väl ingalunda en afgjord sak, att grundrätans betalande till kronan utgör den bästa af skatter; men jag skulle tro att de herrar, som ha yttrat sig derhän, att grundskattens olämplighet såsom skatt vore af hela världen erkänd, sagt något mera än hvad som är fallet. Ty huruvida grundskatten, det vill säga grundrätan, är i sig sjelf något principiellt förkastligt, derom är tankarna ganska delade, så vidt jag känner och förmår bedöma de utmärktare nationalekonomers åsigt i detta afseende. Det är också antagligt, att t. ex. i Frankrike grundskatten aldrig skall försvinna, der jorden är så parcellerad, att det i alla tider torde blifva svårt att sätta någon annan skatt på jorden, emedan inkomsten är så oändligt svår att beräkna från så obetydliga egendomar, som der finnas. Helt annat är förhållandet i England, der verkliga en delvis aflyftning af grundskatten har skett, der jorden är delad i stora possessioner, hvilka kunna träffas af skatter på annan väg, och der de stora possessionaterna sjelfva uppbära en så stor grundränta. Om man mäter förhållandena med hvarandra, är i sjelfva verket i England den egentliga jordbrukaren icke på långt när så välställd som våra jordbrukare, om endast hvad man kallar grundskatt skulle åligga honom. Icke heller anser jag, att man vid frågans bedömande bör gå ut från det närvarande tillståndet. Det är visserligen sannt, att jordbruket hos oss är för närvarande betryckt, men alla torde känna, hvad som utgör den förnämsta orsaken dertill. Man har anfört Österbotten som exempel; detta exempel bevisar ingenting och det bevisar icke heller någonting att vederlägga ett sådant exempel, ehuru det vore lätt att göra, ty att jordbrukaren i Österbotten icke kan gifva arbete är mycket säkert att tillskrifvas missveståren. Om ett eller par goda år inträffa, skall der finnas arbete att tillgå såsom förut. Man har anfört svårigheterna, med hvilka skatterna från jorden utgå under närvarande uppbörd; derom finnes icke någon erfarenhet, ty uppbörden är ännu icke slutad. I Tavastehus län är all utsigt för handen, att resterna blifva ganska ringa eller skatterna möjligen skola helt och hållet ingå. Det är ock känt, hvad som förorsakat svårigheten för Åland att betala sina kronoutsyldes, det är den stora skuldsättning, i hvilken befolkningen råkat genom en häftig spekulation i fartygsbyggnad. Ålänningarne hafva haft goda konjunkturer, helt och hållet oberoende af vårt lands konjunkturer; ty de föra ganska litet frakt från eget land, utan är det egentligen för svensk och rysk räkning som de göra sina resor. Öfverhufvudtaget, som jag redan haft äran nämna, bör man icke taga den närvarande ställningen till råds. En skatt sådan som ränta af jorden, hvilken sedan ett par hundra år icke blifvit förändrad, icke har förhöjts, utan stigit blott i den mån, som jordens förnämsta produkter

20

30

40

50

stigit i pris, borde icke kunna i närvarande stund föranleda något betryck för jordbrukaren, utan betryckets orsak måste sökas på annat håll och främst, som hvar och en borde vara öfvertygad om, i de senaste årens missvexter. Myntreformens delaktighet deri ber jag att få förneka, och om herr landtmarskalken och ståndet tillåta, skall jag i dag vid ett annat tillfälle upptaga frågan. Icke heller skulle jag anse att skattens ojemnhet motiverar dess borttagande. Ojemnheten har i sjelfva verket ingenting att betyda, då frågan är endast om en skatt, som har varit redan så länge pålagd som denna. Ty denna ojemnhet är i den närvarande egarens hand endast betingad af det pris, han för jorden erlagt. Skattens ojemnhet kan man således icke oberopa såsom motiv, men väl om skatten här och der vore för hög. Då staten eller kronan genom grundröntans uppbärande kan anses såsom till en del egare till jorden, arbetar den egentliga jordegaren både för sig sjelf och för staten. Ifall man måste använda ett alltför stort arbete för att skaffa staten dess reveny, och sjelf behåller en alltför ringa ersättning eller kanske icke ens får en tillräcklig dagspenning, då kan och bör det komma i fråga att nedsätta skatten. I öfrigt är skatteförmedling i stort detsamma som grundskattens aflyftande, den utgör en gåfva åt den närvarande egaren i motsvarande kapital, en gåfva, hvilken landets öfriga innevånare skänka honom. Då det likväl beror på pröfning, huruvida grundskatten är en lämplig skatt eller icke, eller om det kunde finnas någon lämpligare, som med större lätthet kunde utgöras i vårt land, så vore det ju skäl att undersöka förhållandet. För min del skulle jag tro att, då det är en afgjord sak, att åtminstone 17/20 af landets befolkning lifnära sig af jordbruket, och således de skatter, som af dem måste betalas för statsverkets uppehållande, till största delen måste utgå från jorden, det måste anses lämpligast, att dessa skatter bäras till förnämsta delen af jordbrukaren, emedan landets egendom är i jordbrukarens hand och landets förnämsta produktion utgår från jordbruket. Då sådant nu är afgjort, så kan det icke också blifva frågan om att den skatt, som jordbrukaren för närvarande drager under namn af grundskatt, skulle kunna från jordbruket aflyftas och åhvälfvas någon annan näringsgren. Jag är öfvertygad att jordbrukarna aldrig komma att proportionsvis draga en mindre andel af skattetungan än för närvarande, om icke möjligtvis i en långt aflägsen framtid, då manufakturindustrin i landet höjt sig så att de skatter, som nu erläggas af handels- och manufakturindustrin, skulle stiga; men då också statsverkets behofver stiga i proportion dermed, kan det, såsom jag redan haft äran nämna, tåla en undersökning, huruvida någon lättare skatt kan sättas i stället för grundskatten. Dock bör man då icke, såsom petitionären och många andra gjort, föreslå att i stället en ordinarie skatt skall påläggas. Man skall föreslå att en direkt skatt bestämmes, ty också tillfälliga inkomster äro ordinarie skatter, också bränvinsbränningsskatten kan blifva en ordinarie skatt derigenom, att den kommer att gälla icke blott för tio år, utan för framtiden, åtminstone till en del för all framtid. Vill man sätta en indirekt skatt i stället för grundskatten, så vore detta i min tanke högst obetänkt, emedan de indirekta skatternas utgående beror på många förhållanden. Det är icke så längesedan vårt land hade erfarenhet af hvad tullinkomsterna hade att betyda, då de nedgingo till 1/4 af hvad de under vanliga förhållanden hade utgjort. I ett land, sådant som vårt, är det så mycket viktigare, att skatterna må vara så ordnade, att aldrig i statsverket yppar sig någon brist, eller att vi må gifva anledning till den tron, att vi icke kunna uppbära vårt statsskick. Detta vore för oss en stor fara. Men i afseende

på hvad jag redan yttrat, anser jag icke något ondt ligga deri, att en undersökning sker derom, huruvida någon annan direkt skatt kan sättas i grundskattens ställe; men jag skulle tro, att om man frågar de personer som hufvudsakligen bära grundskatten, nemligen vår skatteallmoge och innehafvare af kronohemman, huruvida de ville åtaga sig en bevillningskatt i stället för grundskatten, så skulle de med en mun svar nej. De ega nu rättighet att betala en del af skatterna i spannmål; de skola aldrig afsäga sig denna förmån, det är åtminstone min öfvertygelse. I öfrigt, kan det utskott, till hvars beredning denna petition skulle hänvisas, icke göra något förslag i detta afseende, icke föreslå någon direkt skatt, genom hvilken grundskatten skulle ersättas, och då tror jag att komité icke tjenar till något. Jag vet icke om petitionären har afsagt sig alla anspråk derpå, men det tyckes så; ty det måste ligga inom de flestas uppfattning att bedöma den frågan, hvilken direkt skatt skulle kunna sättas i grundskattens ställe. Hvad har man att välja på? En personel utskyld, en förmögenhetsskatt, en hvad man kallar bevillning; båda torde visa sig vid första anblicken för alldeles omöjliga. Ingendera skulle kunna utgöra en ersättning för grundskatten. Huru svårt det är att lägga en inkomstskatt på små jordegare, har redan under den korta erfarenhet, som bevillningens utgörande erbjuder, bevisat sig. När man för bevillningens skull uppskattar netto revenyn för en liten egendom, bör man ha reda på hvad egaren skördar i hö och korn. Boning, eldning, upplysning, kläder och mycket annat, som borde innefattas uti inkomsterna, kunna aldrig tagas i beräkning. Man har derföre en gång för alla i Sverige icke skridit till slika åtgärder, men sedan i anledning af H. K. Majestäts nådiga proposition vid senaste landtdag beslöts att också lägga en bevillningskatt på jorden, beräknad efter dess inkomst, så har man derefter funnit omöjligheten af, att bevillningen skulle utgå efter jordens kapital. För att få en bevillning, som skulle inbringa något och drabba dem, hvilka hade något att betala, kunde möjligen en högre beskattning af tjenstemännens löner ersätta grundskatten. Det vore ett stort problem att finna. Det vore ett perpetuum mobile att höja tjenstemännens löner och beskatta dem åter. För min del skulle jag sjelf verkligen icke inse, hvilken direkt skatt som kunde sättas i stället för grundskatten. Men kanhända petitionären har i detta syfte ett förslag in petto, och att ridderskapet och adeln innan sessionens slut blir upplyst derom. Det kan också möjligtvis hända, att det utskott, till hvilket frågan kunde komma att hänvisas, hittar på någonting sådant och uppgör ett förslag. Men jag tager mig friheten upprepa att, om ingendera, hvarken utskottet eller petitionären, kan lemna någon upplysning i saken, så anser jag det för alldeles fåfängt att hänskjuta frågan till en komité.

Herr Snellman: Jag är förlägen att ännu en gång taga ståndets uppmärksamhet i anspråk, men jag ber att få meddela några upplysningar till hvad jag haft äran anföra, emedan mig synes, att mitt förra andragande blifvit missförstådt. Jag nämnde att, ifall man icke är i stånd att i stället för en direkt skatt på jorden föreslå någon annan direkt skatt, hvarigenom den förra skulle ersättas, det enligt min åsigt icke synes vara något skäl för handen att längre drifva frågan om, hvad man har kallat grundskattens aflyftande. En värd talare, petitionären sjelf, har af den anmärkningen låtit förmå sig att göra några förslag i nämnda afseende; men han har icke hållit sig till de direkta skatterna, utan har talat om de indirekta, om inkomsterna från tullen och bränvinsskatten. Jag har icke anført något mot en möjlig ersättning genom dessa skatter, på det skäl att man bör hoppas, att bränvins-

skatten eller möjligen tullinkomsterna med stigande välstånd och konsumtion äfven skola stiga och derigenom bereda medel för ersättande af ifrågavarande skatt. Jag anser det orätt att lita på dem, emedan man alrig är säker till hvilket belopp de kunna stiga, isynnerhet hvad inkomsten från tullverket angår, som är beroende af omständigheter, hvilka det icke ligger i vår makt att förutse. Då petitionären tager dessa anslag i anspråk, ställer han helt och hållet å sido frågan om statsverkets möjliga bestånd, man kan tillochmed säga den dermed förenade säkerhet för vårt statsskick öfverhufvud. Jag ber vidare att

10 mot de senaste talare få anmärka att, såvidt jag förstår, har det icke varit fråga om att bereda jordbruket någon skattefrihet, utan endast om att söka ersätta den direkta skatten, som från jordbruket utgår, genom en annan, hvilken vore lättare att bära. Man vill icke beröfva statsverket den genom jordröntan inflytande inkomst, utan vill söka bereda statsverket en ersättning därför. När man icke har den förhoppningen att kunna bereda lindring genom skattefrihet, så vet jag icke hvarföre man skall betrakta frågan ur synpunkten af det närvarande betrycket. En möjlig lindring kan icke jordbruket beredas blott genom en förändrad skattetitel, genom ett förändradt sätt att beskatta. Så vidt

20 jag erinrar mig har ingen här i dag berört en med jordskatten i förening stående fråga, hvilken likväl kunde förtjena uppmärksamhet i lika hög grad, som skatten i sig sjelf eller dess ersättande genom någon annan, nemligen om det ojemna beloppet, hvartill den utgår på olika tider. Det är den omständigheten, som enligt min åsigt verkar mycket menligt, ty den faller sig mycket tyngre för närvarande, än under vissa perioder eljest. Då rubelskatten bestämmes efter de persedlar, som för närvarande utgöra grunden för dess beräkning, så är det väl icke endast troligt, utan temligen noggrannt bevisadt, att jordskatten har stigit

30 derigenom, att vissa artiklar, såsom t. ex. smör och talg, ingå i rubelskatten. Dessa artiklar äro sådana, hvilkas värde och pris är mer eller mindre beroende af allmänna konjunkturförhållanden, och hvilka man därför alltid kan befara skall fortfarande stiga i pris, och således oproportionerligt höja skatten. Skulle deremot grundskatten vara grundad på värden och pris af spannmålen, så har en längre tids erfarenhet visat, att spannmålens pris stiger mycket långsamt, och att derigenom skatten äfven förhöjdes långsamt. Likaså har skatten nu förhöjts genom det sätt, som man iakttager vid bestämmandet af markegången för tio år, hvarigenom den beklagliga följden uppstår, att ju svårare ställningen är, desto högre pris kan för spannmålen erhållas

40 och desto högre blir skatten, samt följaktligen äfven medelmarkegången stiger. Man skulle hafva den utvägen, för att afhjelpa detta förhållande, genom att beräkna medelmarkegången för femtio år i stället för tio, hvarigenom man i hufvudsaken skulle förbigå den nuvarande svårigheten, att skatterna stigit. Jag har varit i tillfälle att erfara det ifriga bemödande i kejsrerliga senaten att icke höja medelmarkegången och derigenom höja skatterna, ehuru deras nedsättning icke kan verka så hastigt. I öfrigt ber jag att få nämna, att jag icke, såsom några yttrat, har afstyrkt en komités nedsättande eller har ansett någon fara eller skada ligga deri; jag har endast yttrat tvifvel, huruvida

50 en komités nedsättande för det afsedda ändamålet skulle kunna leda till något resultat, i händelse man icke här eller i vederbörande utskott förmår med någon utsigt till framgång föreslå någon direkt skatt, som kunde ersätta grundskatten.